



SVETSKI EKONOMSKI FORUM – NAJKONKURENTNIJE NACIONALNE PRIVREDE I ZEMLJE BIVŠE JUGOSLAVIJE

WORLD ECONOMIC FORUM – THE MOST COMPETITIVE NATIONAL ECONOMIES AND THE FORMER YUGOSLAVIAN COUNTRIES

Dubravka Škunca

Poslovni i pravni fakultet, Univerzitet “Union – Nikola Tesla”, Beograd, Srbija

Jelena Marković

PTT muzej, Javno preduzeće „Pošta Srbije“, Beograd, Srbija

Danilo Rudić

IBG - Tehnološki centar, Beograd, Srbija

©MESTE

JEL Kategorija rada: **F02, F62**

Apstrakt

Konkurentnost je sposobnost nacionalne privrede da dostigne visoke, ali održive stope rasta bruto društvenog proizvoda po glavi stanovnika. Od 1979. godine eksperti Svetskog ekonomskog foruma sastavljaju godišnji Izveštaj o globalnoj konkurentnosti u kojem se rangiraju nacionalne privrede na globalnom nivou. Kao način merenja konkurentnosti nacionalnih privreda koristi se 12 stubova konkurentnosti na osnovu kojih se određuje ukupni rang svake zemlje. Izveštaj za 2019. godinu je obuhvatio 141 zemlju, a najkonkurentnije svetske privrede su Singapur, SAD, Hong Kong, Holandija i Švajcarska. Srbija je 2019. godine zauzela 72. mesto na listi, što je za sedam pozicija lošiji rang u odnosu na prethodnu godinu, a za 37 mesta niži rang u odnosu na Sloveniju, koja predstavlja najbolje rangiranu zemlju bivše Jugoslavije, zahvaljujući makroekonomskoj stabilnosti, veštinama stanovništva, dinamici poslovanja i sposobnosti za inoviranje. Srbija bi trebalo da unapredi svoj položaj u oblasti usvajanja informaciono-komunikacionih tehnologija, zdravstva i finansijskog sistema. Najlošije rangirana zemlja bivše Jugoslavije 2019. godine je Bosna i Hercegovina, koja bi trebalo da poboljša svoju poziciju u okviru institucija, tržišta proizvoda, tržišta rada, veličine tržišta, dinamike poslovanja i sposobnosti za inoviranje.

*Adresa autora: zaduženog za korespondenciju
Dubravka Škunca*

[✉ dubravkaskunca@hotmail.com](mailto:dubravkaskunca@hotmail.com)

Ključne reči: Svetski ekonomski forum, konkurentnost, nacionalna privreda, zemlje bivše Jugoslavije



Abstract

Competitiveness is the ability of the national economy to reach high but sustainable growth rates of GDP per capita. Since 1979, experts from the World Economic Forum have been compiling an annual Global Competitiveness Report, ranking national economies globally. As a way of measuring the competitiveness of national economies, 12 pillars of competitiveness are used to determine the overall ranking of each country. The 2019 report covered 141 countries and most competitive economies are Singapore, United States, Hong Kong, Netherlands and Switzerland. In 2019 Serbia was ranked 72nd on the list, which is seven positions lower from the previous year and 37th positions lower than Slovenia, which represents the best-ranked country of the former Yugoslavia, because of macroeconomic stability and skills of population, business dynamics and the ability to innovate. Serbia should improve its position in the field of adoption of information and communication technologies, health care and the financial system. The worst-ranked country of former Yugoslavia in 2019 was Bosnia and Herzegovina and it should improve position within institutions, product market, labor market, market size, business dynamics and ability to innovate.

Keywords: World Economic Forum, competitiveness, national economy, former Yugoslavian countries

1 UVOD

Koncept konkurentnosti je rezultat dugogodišnjeg razvoja koji je odredio različite aspekte ovog savremenog i složenog pojma (IMD, 2018). Svetski ekonomski forum (WEF) je 1996. godine odredio konkurentnost kao sposobnost nacionalne privrede da dostigne visoke, ali održive stope rasta bruto društvenog proizvoda po glavi stanovnika (WEF, 1996). Internacionalni institut za razvoj menadžmenta (IMD) definiše konkurentnost kao sposobnost nacionalne privrede da stvara i održava okruženje koje podstiče kreiranje vrednosti za preduzeća i prosperitet za stanovništvo.

Konkurentnost je i način na koji zemlja upravlja svojim ukupnim resursima da bi povećala prosperitet stanovništva (IMD, 2014). Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) definiše konkurentnost kao stepen do kojeg nacionalna privreda može u uslovima slobodne trgovine da proizvodi robu i usluge koji ispunjavaju uslove na međunarodnim tržištima uz istovremeno povećanje prihoda stanovništva na dugi rok.

Konkurentnost podrazumeva sposobnost kompanija, industrije, regija ili zemalja da generišu relativno visoke prihode i zaposlenost u uslovima međunarodne konkurencije (OECD, 1997).

Veće za politiku konkurentnosti Sjedinjenih Američkih Država zastupa stanovište da je konkurentnost sposobnost proizvodnje proizvoda i pružanja usluga, konkurentnih na međunarodnom tržištu, uz istovremeno podizanje životnog standarda stanovništva (Competitiveness Policy Council, 1992).

Prema Svetskom ekonomskom forumu konceptom održive konkurentnosti se ističe da je produktivnost pokretač prosperiteta i dugoročnog rasta, te se održiva konkurentnost definiše kao skup propisa koji čine nacionalnu privredu produktivnom tokom dužeg perioda uz obezbeđivanje održivosti društva i životne sredine.

Održivost društva podrazumeva da institucije i propisi pružaju mogućnost svim stanovnicima da imaju najbolje zdravlje i bezbednost i da povećavaju svoj potencijal, čime doprinose ekonomskom prosperitetu zemlje u kojoj žive (WEF, 2014).

Održivost životne sredine podrazumeva postojanje institucija i propisa koji obezbeđuju efikasno upravljanje resursima i kreiranje prosperiteta za sadašnje i buduće generacije. Suština održive konkurentnosti je da se utvrdi ne samo da li zemlja ima potencijal za razvoj u srednjoročnom i dugoročnom periodu, već i da li razvojni proces doprinosi stvaranju prosperitetnog društva (WEF, 2014).

Konkurentnost i održivost životne sredine su povezani kako na nivou države, tako i na nivou

preduzeća. Na nivou države je potrebno naći odgovarajuću ravnotežu između razvoja tehnologije i korišćenja ograničenih prirodnih resursa.

Poslovni sektor je zainteresovaniji za pitanja životne sredine u odnosu na period od pre nekoliko decenija. Kompanije su postale svesnije da zagađenje, klimatske promene i nedostatak resursa utiču i na njih, na primer, kroz prekide u lancu snabdevanja nastale zbog nepredviđenih vremenskih uslova (WEF, 2014).

Strožija regulativa o zaštiti životne sredine može uticati na poslovanje, kada se preduzeća suočavaju sa višim cenama za inpute proizvodnje. Međutim, budući da se i kod potrošača podiže svest o održivosti, kompanije zbog zabrinutosti za svoju reputaciju počinju dobrovoljno da obaveštavaju javnost o svom ekološkom uticaju.

Kompanije preduzimaju odgovarajuće akcije i u sektoru u kojem posluju. To pokazuje da postoji značajna povezanost između održivosti životne sredine sa jedne, i konkurentnosti sa druge strane, što ima višestruki uticaj na ekonomiju i društvo u celini (WEF, 2014).

Zdravstveni problemi povezani sa životnom sredinom primoravaju vlade da finansiraju dodatne zdravstvene programe. Kvalitetno prirodno okruženje poboljšava produktivnost radne snage smanjivanjem štete po zdravlje, izazvane zagađenjem ili degradacijom životne sredine.

Istraživanja pokazuju da niži nivo ozona ima pozitivan uticaj na produktivnost. Kako zdravlje utiče na produktivnost, a zagađenje na zdravlje, napor da se smanji zagađenost predstavlja ulaganje u ljudski kapital (WEF, 2014).

Efikasno korišćenje prirodnih resursa podrazumeva odgovorno upravljanje ograničenim sirovinama, kao i korišćenje obnovljivih izvora energije da bi se smanjili troškovi proizvodnje, osigurala njihova dostupnost za buduće generacije i smanjilo zagađenje. Klimatske promene dovode do ekstremnih vremenskih prilika koje mogu da unište infrastrukturu i industrijske zalihe i prekinu

regularni tok robe i usluga kako unutar određene države, tako i između zemalja (WEF, 2014).

Poljoprivreda je najviše izložena efektima klimatskih promena kao što su povećanje temperature, nedostatak vode i ekstremni vremenski uslovi. Poslovna praksa koja smanjuje emisiju ugljenika može pozitivno uticati na dugoročnu konkurentnost.

Poboljšanje energetske efikasnosti putem promena u upravljanju resursima, ulaganje u razvoj tehnologije i korišćenje energetske infrastrukture koja zadovoljava ekološke standarde može relativno brzo ostvariti značajne uštede. Pritom treba imati u vidu da je napredak u očuvanju životne sredine nemoguće ostvariti bez edukacije i podizanja svesti svakog pojedinca o kompleksnosti i značaju održivog razvoja i učešća celokupnog stanovništva u promenama (WEF, 2014).

2 SVETSKI EKONOMSKI FORUM

Svetki ekonomski forum iz Ženeve predstavlja međunarodnu organizaciju, fokusiranu na unapređenje međunarodnog partnerstva i saradnje. Zasedanja ovog Foruma se svake godine održavaju u gradu Davos u Švajcarskoj. Profesor Klaus Šwab je osnovao Svetki ekonomski forum 1971. godine, kada su rukovodioci vodećih kompanija razmatrali perspektive globalne ekonomije i kreirali strategiju.

Od 1979. godine eksperti Svetskog ekonomskog foruma sastavljaju godišnji Izveštaj o globalnoj konkurentnosti u kojem se rangiraju nacionalne privrede na globalnom nivou (WEF, 2019a). Kao način merenja konkurentnosti nacionalnih privreda koristi se 12 stubova konkurentnosti na osnovu kojih se određuje ukupni rang svake zemlje (Tabela 1) (WEF, 2019b; Tanasković, 2018).

Za izradu Izveštaja koriste se, pored statističkih podataka, i informacije dobijene putem upitnika na koje odgovaraju poslovni ljudi iz anketiranih zemalja posredstvom naučnih instituta i drugih istraživačkih ustanova (WEF, 2019b; Tanasković, 2018).

Tabela 1. 12 stubova konkurentnosti WEF

12 STUBOVA KONKURENTNOSTI	
Prvi stub:	INSTITUCIJE
Drugi stub:	INFRASTRUKTURA
Treći stub:	USVAJANJE INFORMACIONO-KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA (IKT)
Četvrti stub:	MAKROEKONOMSKA STABILNOST
Peti stub:	ZDRAVSTVO
Šesti stub:	VEŠTINE STANOVNIŠTVA
Sedmi stub:	TRŽIŠTE PROIZVODA
Osmi stub:	TRŽIŠTE RADA
Deveti stub:	FINANSIJSKI SISTEM
Deseti stub:	VELIČINA TRŽIŠTA
Jedanaesti stub:	DINAMIKA POSLOVANJA
Dvanaesti stub:	SPOSOBNOST ZA INOVIRANJE

Izvor: (WEF, 2019b)

Izveštaj za 2019. godinu je obuhvatio 141 zemlju, a u Tabeli 2. je prikazan rang prvih 20 zemalja na listi konkurentnosti Svetskog ekonomskog foruma. Singapur je prema Izveštaju iz 2019. godine najkonkurentnija svetska privreda, a za njim slede SAD, Hong Kong, Holandija i Švajcarska (WEF, 2019b). Tokom 2015. i 2016. godine Švajcarska je zauzimala prvo mesto, a SAD je bio najkonkurentnija svetska privreda 2017. i 2018. godine. Singapur je od 2015. do 2018. bio na drugoj poziciji (WEF, 2015; WEF 2016; WEF 2017; WEF 2018).

3 NAJKONKURENTNIJE PRIVREDE

U Izveštaju za 2019. godinu Singapur zauzima prvo mesto zahvaljujući transportnoj infrastrukturi, zdravstvenom sistemu, makroekonomskoj stabilnosti, kao i razvijenom finansijskom sistemu i tržištu rada. Da bi postao inovator u svetskim razmerama potrebno je da promoviše preduzetništvo. Takođe, neophodno je poboljšanje u okviru indeksa sloboda štampe (WEF, 2019b).

SAD su pale sa prvog na drugo mesto na listi konkurentnosti. U oblasti zdravstva i veština su zabeležile pogoršanje pozicije u odnosu na prethodnu godinu. Iako su veštine američkih

diplomaca i dalje na visokom nivou poslovni lideri ih smatraju nedovoljnim da zadovolje potrebe posla. Međutim, uprkos lošijoj poziciji SAD su i dalje jedna od najkonkurentnijih svetskih privreda, zahvaljujući inovacijama, dinamici poslovanja i finansijskom sistemu (WEF, 2019b).

Hong Kong je napredovao čak četiri mesta u odnosu na prethodnu godinu i rangiran je kao treći u svetu. Nalazi se na prvom mestu u okviru četiri stuba konkurentnosti, a to su stub makroekonomske stabilnosti, zdravstva, finansijskog sistema i tržišta proizvoda. Na trećem mestu je u okviru stuba koji se odnosi na usvajanje informaciono-komunikacionih tehnologija, kao i stuba vezanog za infrastrukturu. Potrebno je da unapredi poziciju u okviru inovacija i tržišta rada (WEF, 2019b).

Tabela 2. Dvadeset najbolje rangiranih zemalja na listi konkurentnosti WEF 2019. g.

Rang	2019.
1.	Singapur
2.	SAD
3.	Hong Kong
4.	Holandija
5.	Švajcarska
6.	Japan
7.	Nemačka
8.	Švedska
9.	Velika Britanija
10.	Danska
11.	Finska
12.	Tajvan
13.	Republika Koreja
14.	Kanada
15.	Francuska
16.	Australija
17.	Norveška
18.	Luksemburg
19.	Novi Zeland
20.	Izrael

Izvor: (WEF, 2019b)

Holandija je poboljšala svoju poziciju za dva mesta u odnosu na prethodnu godinu i predstavlja najbolje rangiranu evropsku privredu, pre svega zahvaljujući Nemačkoj i Švajcarskoj koje su nazadovale na listi konkurentnosti. Holandija ima adekvatnu makroekonomsku stabilnost, zdravstvo i infrastrukturu. Takođe, zahvaljujući veštinama radne snage i poslovnoj dinamici ima dobro razvijen inovacioni ekosistem (WEF, 2019b).

Švajcarska zauzima peto mesto na listi konkurentnosti. Ova zemlja ima maksimalni rezultat u oblasti makroekonomske stabilnosti, a prva je i u okviru stuba veštine stanovništva. Infrastruktura i finansijsko tržište su među najrazvijenijima i najstabilnijima na svetu. Švajcarska uz Nemačku i SAD spada među prve tri zemlje prema sposobnosti za inoviranje. Trebalo bi da poboljša svoju poziciju u okviru efikasnosti tržišta, složenosti tarifnog režima, kao i poslovne dinamike (WEF, 2019b).

Čad predstavlja najlošije rangiranu nacionalnu privredu zbog izuzetno niske pozicije u oblasti institucija, infrastrukture, usvajanja informaciono-komunikacionih tehnologija, zdravstva, veština

stanovništva, tržišta proizvoda, tržišta rada, finansijskog sistema, dinamike poslovanja i sposobnosti za inoviranje (WEF, 2019b).

4 KONKURENTNOST ZEMALJA BIVŠE JUGOSLAVIJE

Srbija je 2019. godine zauzela 72. mesto na listi, što je za sedam pozicija lošiji rang u odnosu na prethodnu godinu, a za 37 mesta niži rang u odnosu na Sloveniju, koja predstavlja najbolje rangiranu zemlju bivše Jugoslavije, zahvaljujući makroekonomskoj stabilnosti, veštinama stanovništva, dinamici poslovanja i sposobnosti za inoviranje (WEF, 2019).

Srbija bi trebalo da unapredi svoj položaj u oblasti usvajanja informaciono-komunikacionih tehnologija, zdravstva i finansijskog sistema (WEF, 2019b).

Najlošije rangirana zemlja bivše Jugoslavije 2019. godine je Bosna i Hercegovina, koja bi trebalo da poboljša svoju poziciju u okviru institucija, tržišta proizvoda, tržišta rada, veličine tržišta, dinamike poslovanja i sposobnosti za inoviranje (WEF, 2019b).

Tabela 3. Položaj zemalja bivše Jugoslavije na listi WEF od 2015. do 2019. godine

Zemlje bivše Jugoslavije	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
BiH	111	107	90	91	92
S.Makedonija	60	68	/	84	82
Srbija	94	90	70	65	72
Slovenija	59	56	35	35	35
Hrvatska	77	74	66	68	63
Crna Gora	70	82	73	71	73

Izvor: WEF (2015; 2016; 2017; 2018; 2019b)

Severna Makedonija je na 82. mestu na listi konkurentnosti za 2019. godinu, pre svega zbog niske pozicije u oblasti tržišta proizvoda, veličine tržišta i sposobnosti za inoviranje, dok je Hrvatska rangirana kao 63. na listi i trebalo bi da unapredi oblasti vezane za tržište proizvoda, tržište rada i dinamiku poslovanja (WEF, 2019b).

Crna Gora je 2019. godine zauzela 73. mesto na listi konkurentnosti, pre svega zbog stubova

konkurentnosti koji se odnose na makroekonomsku stabilnost i veličinu tržišta (WEF, 2019b).

U periodu od 2015. do 2018. godine Srbija je konstantno poboljšavala svoju poziciju, a Slovenija, Hrvatska i Bosna i Hercegovina su stalno napredovale na listi u periodu od 2015. do 2017. godine (Tabela 3) (WEF, 2015; WEF, 2016; WEF, 2017; WEF, 2018).

5 ZAKLJUČAK

Prema Izveštaju o globalnoj konkurentnosti Svetskog ekonomskog foruma Slovenija je najbolje rangirana zemlja bivše Jugoslavije, zahvaljujući makroekonomskoj stabilnosti, veštinama stanovništva, dinamici poslovanja i

sposobnosti za inoviranje. Najlošije rangirana zemlja bivše Jugoslavije Bosna i Hercegovina trebalo bi da poboljša svoju poziciju u okviru institucija, tržišta proizvoda, tržišta rada, veličine tržišta, dinamike poslovanja i sposobnosti za inoviranje.

CITIRANI RADovi

- Competitiveness Policy Council. (1992). *Building a competitive America – The First Report to the President and Congress*. Washington, D.C.: Competitiveness Policy Council.
- IMD. (2014). *World Competitiveness Yearbook 2014*. Lusanne: IMD. Retrieved from IMD: https://www.imd.org/research-knowledge/articles/com_may_2014/
- IMD. (2018). *World Competitiveness Yearbook 2018*. Lusanne: IMD. Retrieved from IMD: <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-competitiveness-ranking-2018/>
- OECD. (1997). *Industrial Competitiveness: Benchmarking Business Environments in the Global Economy*. Paris: OECD.
- Tanasković, S. (2018). *Konkurentna pozicija Srbije u 2018. godini prema Izveštaju Svetskog ekonomskog foruma*. Beograd: FREN. Retrieved from FREN: https://www.fren.org.rs/sites/default/files/articles/attachments/KONKURENTNOST%20SRBIJE%20ZA%202018.%20GODINU_0.pdf
- WEF. (1996). *The Global Competitiveness Report 1996*. Geneva: World Economic Forum.
- WEF. (2014). *The Global Competitiveness Report 2014-2015*. Geneva: World Economic Forum. Retrieved from World Economic Forum: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf
- WEF. (2015). *The Global Competitiveness Report 2015-2016*. Geneva: World Economic Forum. Retrieved from World Economic Forum: http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf
- WEF. (2016). *The Global Competitiveness Report 2016-2017*. Geneva: World Economic Forum. Retrieved from World Economic Forum: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf
- WEF. (2017). *The Global Competitiveness Report 2017-2018*. Geneva: World Economic Forum. Retrieved from World Economic Forum: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>
- WEF. (2018). *The Global Competitiveness Report 2018*. Geneva: World Economic Forum. Retrieved from World Economic Forum: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>
- WEF. (2019a). *A Platform for Impact*. Geneva: World Economic Forum. Retrieved from World Economic Forum: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Institutional_Brochure_2019.pdf (15.09.2019)
- WEF. (2019b). *The Global Competitiveness Report 2019*. Geneva: World Economic Forum. Retrieved from World Economic Forum: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf